

огляду на потенційно складну економічну ситуацію; Утім, правники переконані, що ринку та регулятору все ж доведеться порозумітися задля розв'язання низки проблем («Український юрист»). Такі дієслова позначають процес, що полягає у встановленні чи відновленні соціальної та духовної взаємодії, якої не існувало взагалі або вона була припинена внаслідок якихось причин, найчастіше в результаті антагоністичних стосунків. Дієслова з таким значенням можуть вступати в антонімічні відношення з дієсловами взаємодії, пов'язаної зі стосунками антагоністичного плану, а також з дієсловами роз'єднання соціальної взаємодії.

Отже, у текстах юридичних періодичних видань репрезентовані дієслова, семантика яких пов'язана із різними аспектами взаємодії, яка відбувається в процесі соціальних контактів людей.

Список використаних джерел

1. Виноградов В.В. Основны стипылексических значений // Вопр. языкознания. 1953. № 5. С. 3–29.
2. Плющ М. Я. Граматика української мови. Морфеміка. Словотвір. Морфологія. Підручник. К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. 328 с.
3. Український юрист. Журнал сучасного правника. Номери журналу за 2020 рік [Електронний ресурс]. 2020. URL: <http://jurist.ua/?archive>.

Красницька Анжела Віталіївна,
доцент кафедри правничої лінгвістики
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ЮРИДИКО-ТЕХНІЧНІ ПОМИЛКИ В КРИМІНАЛЬНОМУ КОДЕКСІ УКРАЇНИ

На сучасному етапі суспільного розвитку України одним із пріоритетних напрямків правової реформи вдосконалення усієї правової системи держави є питання вдосконалення законодавства. Зауважимо, що «проблеми забезпечення високого юридико-технічного рівня нормативно-правових актів, попередження та виправлення лінгвістичних помилок є досить актуальними. Право повинно прагнути досконалості, а саме: повноти правового регулювання, логічності та несуперечності правових норм, структурної організованості» [1, с. 77]. Недосконалість прийнятого закону пов'язують із правотворчими помилками. Правотворчі помилки носять масштабний характер, у зв'язку з чим призводять до негативного результату діяльності у правовій сфері, зачіпають інтереси широких верств населення, перешкоджають досягненню певних цілей, містять можливості настання шкідливих наслідків для держави, суспільства та особистості [2].

Певною мірою детальне дослідження помилки як суто юридичного явища було започатковане у Давньому Римі. Проблеми

юридичних помилок почали досліджувати в межах римського приватного права, яке характеризувалося чіткістю визначень і високою юридичною технікою. Під помилкою римляни розуміли неправильне уявлення про юридично суттєву обставину, суперечність між уявленням і дійсністю, розбіжність між волею та її вираженням: особа висловила не те, що хотіла, або не висловила того, що хотіла.

За своєю сутністю помилковість є викривленим відображенням дійсності у свідомості людей. Помилка виникає випадково, без попереднього свідомого наміру. Помилковість зажди ненавмисна, що відрізняє її від неправди (те, що суперечить правді, істині, брехня) і дезінформації (спотворена, свідомо неправдива інформація, поширена як правдива для введення в оману).

Необхідно вказати на те, що позиція вчених-правознавців з приводу змістовного значення поняття «помилка» досить неоднозначна, що часто призводить до неузгодженості понятійного апарату сучасної теорії права. Одні вчені використовують терміни «недолік», «помилка», «вада», «огріх», «деформація». Інші – «дефект», «омана», «недосконалість», «неузгодженість», «прогалина». Одні правознавці використовують терміни «дефект права», «правовий дефект», «дефекти у праві», «дефект правотворчості», «законодавчий дефект», «дефект норм права», «дефект системи законодавства», «дефект нормативно-правових актів», «дефект правозастосовних актів» тощо. Інші – терміни «правові деформації», «юридичні колізії», «конкуренція правових норм», «прогалина у праві», «прогалини у законодавстві» тощо. Ще інші – терміни «помилка у законотворчості», «юридична помилка», «правова помилка», «правотворча помилка», «законотворча помилка», «помилка у праві», «техніко-юридична помилка», «помилка у правозастосуванні», «помилка інтерпретаційна» тощо [2]. Вважаємо, що слід залишити термін «помилка» у зв'язку з поширенням цього поняття.

Важливо зазначити, що правотворчі помилки, які допускає законодавець при застосуванні правил і засобів юридичної техніки, є завжди результатом, а не процесом або дією. Вони призводять до неправильного розуміння сутності правової норми, перекручення початкового задуму законодавця; викликають труднощі при тлумаченні змісту нормативно-правового акта; породжують зволікання; перешкоджають реалізації акта на практиці; погіршують його якість, адже в результаті виникають суперечності, неточні й нечіткі положення [3, с. 164–165]. Правотворчі помилки як недоліки у змісті та формі нормативно-правових актів являють собою негативний результат недотримання правил-вимог юридичної техніки, формальної логіки, лексики, граматики, стилістики, що виражається у неточному викладі та закріпленні правотворчої волі у текстах нормативно-правових актів, які не досягають поставлених цілей стосовно упорядкування суспільних відносин [3, с. 165].

Проаналізуємо правотворчі помилки за формою зовнішнього вияву, які допущені у тексті Кримінального процесуального кодексу України.

Детальне найменування назви глави. Зокрема, глава 41 має таку назву: «Кримінальне провадження на території дипломатичних представництв, консульських установ України, на повітряному, морському чи річковому судні, що перебуває за межами України під прапором або з розпізнавальним знаком України, якщо це судно приписано до порту, розташованого в Україні» (містить 36 слів).

Детальне найменування статей. Прикладом такого недоліку є наступні статті: а) назва статті 265 «Фіксація та збереження інформації, отриманої з телекомунікаційних мереж за допомогою технічних засобів та в результаті зняття відомостей з електронних інформаційних систем» містить 21 слово; б) назва статті 520 «Процесуальні дії під час кримінального провадження на території дипломатичних представництв, консульських установ України, на повітряному, морському чи річковому судні, що перебуває за межами України під прапором або з розпізнавальним знаком України, якщо це судно приписано до порту, розташованого в Україні» містить 41 слово.

Помилки при формуванні дефініцій. При формуванні нормативної дефініції законодавець подає занадто широкі визначення понять. Наприклад, зайва деталізація наявна у визначенні поняття «речові докази» у частині 1 статті 98: «Речовими доказами є матеріальні об'єкти, які були знаряддям вчинення кримінального правопорушення, зберегли на собі його сліди або містять інші відомості, які можуть бути використані як доказ факту чи обставин, що встановлюються під час кримінального провадження, в тому числі предмети, що були об'єктом кримінально протиправних дій, гроші, цінності та інші речі, набуті кримінально протиправним шляхом або отримані юридичною особою внаслідок вчинення кримінального правопорушення» (містить 72 слова). У пункті 8 частини 1 статті 3 «Визначення основних термінів Кодексу» подано дефініцію поняття «керівник органу досудового розслідування», яке містить 68 слів; у пункті 25 частини 1 статті 3 подано дефініцію поняття «учасники кримінального провадження», яке містить 86 слів.

Термінологічна надлишковість та надмірна інформація. Ця помилка спостерігається в частині 2 статті 166 КПК України, в якій є зайві слова, без яких у реченні можна обійтися: «У разі якщо дозвіл на проведення обшуку надано...». Потрібно Якщо дозвіл ... надано...

Зворотною до вживання зайвої інформації є відсутність інформації. Так, у частині 4 статті 28 КПК України: «Кримінальне провадження щодо особи, яка тримається під вартою, неповнолітньої особи має бути здійснено невідкладно і розглянуто в суді першочергово» спостерігаємо відсутність слова – слід щодо особи, яка тримається під вартою, та неповнолітньої особи. У частині 2 ст. 59 КПК України також спостерігаємо відсутність слова: «Питання участі

законного представника потерпілого у кримінальному провадженні регулюється...». Потрібно питання про участь ... регулюється.

Логічне неузгодження. Доречний приклад наводить І. В. Мудрак, який зазначає, що «указівка законодавця в частині 1 статті 55 КПК України на те, що «потерпілим у кримінальному провадженні може бути фізична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано моральної, фізичної або майнової шкоди...», дещо логічно не узгоджується з іншими положеннями кримінально-процесуального закону, оскільки мова може йти як про моральну, так і про майнову шкоду, завдану одним і тим же кримінальним правопорушенням одному й тому ж потерпілому, а цивільний позов подається про відшкодування моральної та майнової шкоди, якщо така була завдана. Тому доречніше в цьому разі вказати в частині 1 статті 55 КПК України «та/або» [4, с. 258].

Наявність логічних помилок. У пункті 4 частини 3 статті 69 КПК України спостерігаємо логічну помилку: «...викладати у висновку експертизи». По-перше, слід викладати у висновку експерта, по-друге, цей пункт суперечить назві розділу 5 «Висновок експерта» і статті 101 «Висновок експерта», в якій зазначено, що «висновок експерта – це докладний опис проведених експертом досліджень та зроблені за їх результатами висновки, обґрунтовані відповіді на запитання, поставлені особою, яка залучила експерта, або слідчим суддею чи судом, що доручив проведення експертизи».

Неправильно чи невдало оформлено словосполучення або речення. У частині 1 статті 23: «Показання учасників кримінального провадження суд отримує усно». Потрібно: «...отримує в усній формі».

Наявність наведених правотворчих помилок у нормах кримінального процесуального права у деякій мірі демонструє недосконалість правових норм кримінального процесуального законодавства, відсутність точності й чіткості формування термінів і категорій, що використані у чинному законодавстві. Для ефективного виконання регулятивної ролі в суспільстві, закони повинні бути бездоганними і за змістом, і за формою [5, с. 151–152].

Підводячи підсумок характеристики правотворчих помилок, необхідно зазначити, що проаналізовані нами помилки Кримінального процесуального кодексу України свідчать про те, що текст кодексу необхідно вдосконалювати.

Список використаних джерел

1. Красницька А. В. Вимоги, що ставляться до застосування юридичних термінів у нормативно-правових актах. Українська мова в юриспруденції: стан, проблеми, перспективи : Матеріали XI Всеукр. наук.-практ. конф. (27 лист. 2015 р.). Київ : НАВС, 2015. 244 с.

2. Красницька А.С.В., Підвисоцький В. В. Юридичне документознавство. Мультимедійний навчальний посібник. Київ : НАВС. 2019. URL: https://arm.naiu.kiev.ua/books/legal_documentation/info/lec5.html.

3. Красницька А. В. Помилки правотворчості (на прикладі текстів Кримінального, Кримінального процесуального, Цивільного кодексів України). Юридична техніка та технологія: теорія і практика застосування : Матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. (Львів, 24–25 лист. 2016 р.). Харків : «Право». 2016. С. 228.

4. Мудрак І. В. Щодо лексико-граматичного та спеціально-юридичного тлумачення окремих кримінально-процесуальних норм, що регулюють право потерпілого на процесуальну комунікацію в кримінальному провадженні. Вісник НГУУ «КП». Політологія. Соціологія. Право. Випуск 3 (43). 2019.

5. Красницька А. В. Техніко-юридичні недоліки Кримінального процесуального кодексу України. Мовна ситуація та мовна політика в Україні : Зб. тез IV Всеукр. наук.-теорет. конф. (28 лютого 2014 р.). Київ, 2014.

Кушнір Ірина Павлівна,

докторант науково-організаційного відділення Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, кандидат юридичних наук

ТЕРМІН «ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ» В КОНТЕКСТІ ІНФОРМАЦІЙНИХ ВІДНОСИН

Розвиток інформаційного суспільства обумовлює застосування нових термінів, термінологічних конструкцій, значна кількість яких сьогодні є загально і нормативно вживаними, але які не мають офіційно закріпленого тлумачення. Це стосується поняття «забезпечення» у сфері реалізації інформаційного законодавства, яке найчастіше згадується в аспекті «інформаційного забезпечення», «забезпечення інформаційної діяльності», «забезпечення інформаційної безпеки», «правове забезпечення інформаційної безпеки». Це поняття не було належним чином розроблено як самостійний правовий термін, хоча має досить поширене використання. Отже, в умовах сьогодення є потреба в уточненні смислового навантаження цього терміна.

У словнику української мови «забезпечення» уживане як матеріальні засоби до існування, дія за значенням забезпечити [1]. А «забезпечувати» розглядається у таких сенсах: постачаючи щось у достатній кількості, задовольняти кого-, що-небудь у якихось потребах; надавати кому-небудь достатні матеріальні засоби до існування; створювати надійні умови для здійснення чого-небудь; гарантувати щось; захищати, охороняти кого-, що-небудь від небезпеки [2]. «Інформаційне забезпечення» у словнику В. Т. Бусела розтлумачено, як «забезпечення необхідною інформацією, організація банків даних». Правове забезпечення передбачає наявність сукупності правових норм, що регламентують правові взаємини та юридичний статус [3, с. 375]. У зв'язку із тим, що інформація у правовому полі передбачає